

Данилевич Н.С.
*к.т.н., доцент кафедри соціоекономіки
та управління персоналом,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана*

СОЦІАЛЬНА РОБОТА В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

З самого початку становлення соціальної роботи, соціальні працівники відіграють ключову роль у допомозі людям подолати труднощі, з якими вони стикаються в житті, а саме від нестачі їжі та житла до особистих стосунків та подолання особистих проблем. Окрім допомоги членам своєї громади у вирішенні життєвих труднощів, соціальні працівники борються за соціальну справедливість та захищають тих, у кого в цьому є потреба.

Професія соціального працівника постійно розвивається, а це означає, що соціальні працівники повинні бути адаптивними та креативними, щоб відповідати новим викликам і тенденціям.

Наприклад, пандемія COVID-19 змусила соціальних працівників повністю переглянути методи роботи з клієнтами через проблеми громадського здоров'я. Заходи соціального дистанціювання означали, що соціальним працівникам довелося знайти нові способи зустрічей з клієнтами, наприклад, через зустрічі онлайн. Навіть попри те, що деякі виклики, пов'язані з пандемією, зменшилися, сфера соціальної роботи постійно розвивається, і створюються нові ініціативи для її зміцнення. Наразі в різних країнах світу актуалізувались завдання впровадження принципів соціальної справедливості через забезпечення потреб клієнтів соціальної роботи, адаптацію послуг та програм до нових реалій [1].

Війна стала справжнім викликом для соціальної сфери в Україні. Війна не лише посилила потребу в соціальній підтримці, але й підкреслила необхідність

переосмислення парадигми соціальної роботи та підвищення якості компетенцій відповідних фахівців. На тлі жакхливих наслідків повномасштабного вторгнення, які потребують негайних рішень, стало очевидно, що сфера соціальних послуг вимагає глибокого системного реформування, а не тільки поправок до законодавчих актів.

Нерівномірний розподіл навантаження на соціальних працівників є основною причиною зниження якості послуг. Існує величезний розрив між областями: десь один фахівець опікується кількома тисячами громадян, а десь його сфера відповідальності охоплює сотні тисяч людей, що потребують допомоги.

Гостра нестача ресурсів, зокрема кваліфікованих кадрів та матеріального забезпечення (житла, транспорту, техніки), є серйозною перешкодою. Ця проблема існувала в окремих громадах і раніше, але зараз вона загострилася. Дивним є те, що, незважаючи на критичний дефіцит соціальних працівників, ринок праці не пропонує достатньо відповідних вакансій. Наразі, у воєнний час, професіоналізація соціальної роботи в Україні є питанням національного значення. Необхідно не лише вдосконалити систему освіти соціальних працівників, але й розробити нові методи реагування на кризові ситуації.

Низький рівень заробітної плати є ключовою проблемою у залученні фахівців до сфери соціальної роботи. Станом на сьогодні середня оплата праці соціального працівника становить близько 9 тис. грн, однак у деяких громадах вона може опускатися нижче 6 тис. грн. Такий рівень доходу не відповідає суспільній значущості та фізичному навантаженню, що робить цю професію непривабливою для потенційних кандидатів.

Попри те, що Міністерство соціальної політики офіційно декларує підтримку співпраці з недержавним сектором у сфері надання соціальних послуг, на практиці далеко не всі громади користуються наявними механізмами та інструментами. В Україні основними надавачами таких послуг залишаються державні та комунальні установи. Згідно з даними Реєстру Міністерства соціальної політики, 77 % зареєстрованих надавачів — це державні або комунальні підприємства, організації та їхні підрозділи. Частка громадських і благодійних організацій становить лише 14 % від загальної кількості. Проблема має глибокі корені, адже законодавчі механізми залучення недержавних структур були закладені ще майже два десятиліття тому. Тому для її розв'язання необхідна системна робота як з боку органів влади, так і з боку громадського сектору [2].

Основні напрями в соціальній роботі під час воєнного стану можна виділити такі:

- оперативне надання гуманітарної допомоги;
- пошук житла, роботи, освітніх закладів для ВПО та їх дітей;
- матеріальна допомога постраждалим від війни;

- соціально-психологічна підтримка та юридичне консультування;
- проведення евакуації з місць небезпеки;
- інформаційне та організаційне забезпечення співпраці військових та цивільного населення громад [3].

На тлі складних проблем соціальна робота дає надію. Соціальна робота є особливо важливою в цей час, оскільки завдяки своїй концепції «людина в середовищі» та системному мисленню вона визнає складні та багаторівневі наслідки соціальних проблем і прагне забезпечити комплексні та стійкі рішення.

Соціальні працівники втручаються та проводять бесіди на мікрорівні у безпосередній практиці з окремими особами та сім'ями найбільш постраждалих від військової агресії. На мезорівні соціальні працівники взаємодіють з групами, громадами та організаціями, а також працюють над ліквідацією причин, які завдають шкоди найбільш вразливим верствам населення. На макрорівні соціальні працівники вирішують системні проблеми у більшому масштабі за допомогою таких практик, як дослідження та оцінка, розробка програм, лобіювання та адвокація соціальних та політичних змін. Соціальні працівники співпрацюють з фахівцями з різних напрямів як громадського суспільства так і влади, дотримуючись принципів соціальної справедливості та солідарності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Карагодіна, О., Пожидаєва, О., & Семигіна, Т. (2020). Практика соціальної роботи в умовах карантинних обмежувальних заходів: швидка оцінка та уроки. *Social Work and Education*, 7(4), 452-465. DOI: 10.25128/2520-6230.20.4.4.
2. Соціальні послуги в умовах війни: нові зміни та виклики. <https://parlament.org.ua/analytics/soczialni-poslugy-v-umovah-vijny-novi-zminy-ta-vyklyky/>.
3. Шморлівська, А., Стребкова, Ю. (2023). Соціальна робота громадських, благодійних та волонтерських організацій під час воєнного стану. *Освітній дискурс: збірник наукових праць*, 44 (4-6), 70-77. DOI: 10.33930/ed.2019.5007.44(4-6)-7.